

УДК 342.721
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v1.2024.16>

Л. І. Санжаровська
orcid.org/0009-0005-6947-7231
аспірантка кафедри приватного та публічного права
Київського національного університету технологій та дизайну

ПРАВОВА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІНСТИТУТУ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Вступ. Сьогодні обробка персональних даних є невід'ємною частиною повсякденного життя. Обробка персональних даних особи є одним із проявів права на невтручання в особисте життя. Ризик несанкціонованого втручання в особисте життя особи та неправомірне поширення і використання її персональних даних зумовлює необхідність належного правового регулювання відносин, пов'язаних із захистом персональних даних. Особливої уваги потребує медична сфера, оскільки медичні дані можуть оброблятися виключно за згодою пацієнта або в цілях охорони здоров'я. Законодавство про захист персональних даних та охорону здоров'я не містять чіткого розуміння конструкції «захист персональних даних у сфері охорони здоров'я». Ефективне правове забезпечення захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я неможливе без з'ясування сутності цього інституту. Тому постає нагальна потреба правової визначеності сутності інституту захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я.

Проблематика захисту персональних даних в цілому та у сфері охорони здоров'я була предметом досліджень таких учених, як Ю.Д. Белова, Т.О. Гуржій, О.С. Дяковський, К.С. Мельник, А.Л. Петрицький, М.В. Різак, О.О. Шевчук, А.О. Щербина, Т.М. Ямненко та ін. Однак сутність інституту захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я до цього часу не є достатньою мірою визначеною, що й зумовлює актуальність тематики дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є з'ясування сутності інституту захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я.

Результати дослідження. У юридичній науці відсутній єдиний підхід до визначення сутності категорії «захист персональних даних». Так, з'ясовуючи особливості правового регулювання відносин із захисту персональних даних працівника, А.М. Чернобай захист персональних даних визначає як сукупність організаційно-правових, інженерно-технічних, криптографічних та інших заходів, яких вживає власник цих даних або інші особи на його замовлення, для запобігання заподіяння шкоди інтересам власника та особи, якої вона стосується, її неконтрольованому поширенню. Захист персональних даних працівника містить перед-

бачену законодавством діяльність відповідних державних органів щодо визнання, поновлення прав, а також усунення перешкод, що заважають реалізації прав та законних інтересів суб'єктів права у сфері персональних даних [1, с. 125].

У свою чергу, досліджуючі правові основи захисту персональних даних, А.В. Тунік щодо поняття «захист персональних даних» зазначає наступне. По-перше, захист персональних даних як діяльність здійснюють певні суб'єкти (державні і недержавні), він має цілеспрямований характер та втілюється в певному результаті – захищеності персональних даних. По-друге, така діяльність зумовлена конкретно історичними та соціально-культурними умовами, отже залежить від рівня розвиненості держави та інститутів громадянського суспільства. По-третє, така діяльність регулюється насамперед правом (різними його галузями: кримінальним, цивільним, адміністративним), а також іншими соціальними засобами, вибір яких залежить від специфіки об'єкта, суб'єкта, мети діяльності тощо [2, с. 35–37].

Натомість Ю.С. Самойленко характеризує адміністративно-правове забезпечення захисту персональних даних в Україні як здійснюваного уповноваженими суб'єктами за допомогою норм адміністративного права через спеціальний механізм упорядкування, закріплення, реалізації, захисту та охорони суспільних відносин у сфері систематизації, обігу й використання персональних даних [3, с. 23–24].

На нашу думку, наведені визначення не розкривають сутність конструкції «захист персональних даних». Зміст дефініції «захист персональних даних» утворює така складова як «захист». Тому необхідно з'ясувати сутність поняття «захист».

У тлумачних словниках [4, с. 432; 5, с. 370] та теорії права [6, с. 63], як правило, поняття «захист» розуміється як тотожне дефініції «охорона». Водночас С.М. Тараненко вважає, що основою розмежування дефініцій «захист» і «охорона» є критерії наявності чи відсутності порушеного права та його відновлення [7, с. 6–7]. На думку Є.О. Гада охорона включає заходи, що застосовують до моменту порушення прав людини, а захист – після вчинення правопорушення [8, с. 140]. На наш погляд, найбільш вдало розмежовує дефініції

«охорона» і «захист» О.М. Миколенко, який виділяє три критерії як такі, що не охоплюють один одне за змістом, а саме: 1) факт порушення норм права; 2) приналежність цих понять до «права в об'єктивному розумінні» чи «права в суб'єктивному розумінні»; 3) прив'язка зазначених понять до норм матеріального чи норм процесуального (процедурного) права [9, с. 81].

О.М. Миколенко вважає, що охорона права можлива лише до того моменту, коли виникають у зв'язку з порушенням норм права процесуальні (процедурні) правовідносини, в межах яких і відбувається безпосередньо захист порушених суб'єктивних прав або ліквідується реальна загроза їх порушення [9, с. 80–81]. У зв'язку з цим О.М. Миколенко охорону визначає як систему законодавчо встановлених матеріальних правових гарантій, а також діяльність уповноважених на те органів щодо їх реалізації для запобігання порушенням норм чинного законодавства. Захист прав насамперед – це сукупність заходів організаційно-правового характеру, що реалізують компетентні державні органи та організації, яким таке право надано чинним законодавством, у межах юридичного процесу (юридичних процедур) для відновлення порушеного права, усунення перешкод під час його реалізації, усунення реальної загрози порушення суб'єктивних прав протиправними діями, а також для застосування до порушника заходів правового примусу [9, с. 81].

Аналіз положень Закону України «Про захист персональних даних» (сфера дії Закону; суб'єкти відносин, пов'язаних із персональними даними; об'єкти захисту; вимоги та підстави до обробки персональних даних; права суб'єкта персональних даних; збирання, накопичення, поширення, використання, видалення, знищення персональних даних; доступ до персональних даних; повідомлення про дії з персональними даними; контроль за додержанням законодавства про захист персональних даних; забезпечення захисту персональних даних; відповідальність за порушення законодавства про захист персональних даних) дозволяє стверджувати, що поняття «захист» доцільно трактувати у широкому розумінні, оскільки захист персональних даних в трактуванні законодавця передбачає не тільки протидію порушенням, але й широкий комплекс організаційних та забезпечувальних заходів [10, с. 36]. При цьому у ст. 1 Закону України «Про захист персональних даних» встановлено, що цей Закон спрямований на захист основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на невтручання в особисте життя, у зв'язку з обробкою персональних даних [11].

Відповідно до ст. 3 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» охорона здоров'я – це система заходів, спрямова-

них на збереження та відновлення фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості її життя [13].

Слід зазначити, що юридична конструкція охорони здоров'я, що відображена в Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» містить цивільні, адміністративні, трудові нормативно-правові приписи, які об'єднані в одному законодавчому акті й відтворюють нормативно-правовий інститут охорони здоров'я [12, с. 23]. При цьому якщо конструкція «охорони здоров'я» є комплексним правовим інститутом, то категорія «захист персональних даних» – міжгалузевим інститутом права, який реалізує важливу соціальну функцію та посідає окреме місце у структурі права. Захист персональних даних являє собою відносно відокремлену сукупність правових норм, які регулюють певну сферу суспільних відносин. Ця група норм регламентує відносини на стику регулювання різних юридичних галузей, забезпечує вирішення їх завдань, несе відбиток їх іманентних властивостей, тож має комплексний міжгалузевий характер. Захист персональних даних – і як діяльність, і як система правових норм – реалізується в багатьох царинах суспільного життя, охоплює різноманітні сфери суспільних відносин, інтегрується в різні галузі правового регулювання. Зважаючи на це, відповідний нормативний блок має тісні взаємопроникні зв'язки з кількома галузями права. Його першочергова мета – захист конституційного права людини на конфіденційність приватного життя. В основі предмета його регламентації лежать цивільно-правові відносини власності та користування. Кореспондуюча група правових норм акумульована в актах інформаційного законодавства. Провідною сферою їх застосування виступають трудові відносини [10, с. 39–56].

Висновки. Інститут захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я доцільно розглядати як: право на невтручання в особисте життя, а саме право на конфіденційну інформацію про медичне обслуговування особи та відомості щодо її стану здоров'я; комплексний правовий інститут – сукупність правових норм різної галузевої належності, які регулюють суспільні відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних у сфері охорони здоров'я; напрям діяльності – комплекс заходів, спрямованих на забезпечення конфіденційності персональних даних у сфері охорони здоров'я. Враховуючи широке розуміння поняття «захист», на наш погляд, захист персональних даних – це сукупність заходів, спрямованих на гарантування безпеки конфіденційної інформації про особу. Для чіткого розуміння конструкції «захист персональних

даних» доцільно таке визначення передбачити у ст. 2 Закону України «Про захист персональних даних». Якщо здійснювати акцент на медичну сферу, то захист персональних даних у сфері охорони здоров'я – це сукупність заходів, спрямованих на гарантування безпеки конфіденційної інформації про медичне обслуговування особи та відомостей щодо її стану здоров'я.

Література

1. Чернобай А.М. Правові засоби захисту персональних даних працівника : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Одеса, 2006. 200 с.
2. Тунік А.В. Правові основи захисту персональних даних : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2012. 229 с.
3. Самойленко Ю.С. Адміністративно-правове забезпечення захисту персональних даних в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2023. 213 с.
4. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.). К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
5. Українсько-російський словник складної лексики. К. : Вид. центр «Академія», 1998. 712 с.
6. Тимченко В.І. Особливості юридичного змісту термінів «захист» та «охорона» у механізмі забезпечення прав людини. *Вісник Академії управління МВС*. 2007. № 2–3. С. 58–65.
7. Тараненко С.М. Захист прав і свобод громадян у провадженні в справах про адміністративні правопорушення та їх забезпечення в діяльності міліції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2000. 20 с.
8. Гіда Є.О. Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10-ти томах. Том 2 (Права людини у контексті поліцейської діяльності). К. : Ін Юре, 2005. 1224 с.
9. Миколенко О.М. Сучасний погляд на класифікацію функцій адміністративного права. *Правова держава*. 2017. № 25. С. 78–82.
10. Правовий захист персональних даних: монографія / Т. О. Гуржій, А. Л. Петрицький. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 216 с.
11. Про захист персональних даних : Закон України від 1 червня 2010 року № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#top>.
12. Левицька Н.О. Міжгалузеві нормативно-правові інститути: деякі теоретичні питання. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2015. № 14. Том 1. С. 22–24.

Анотація

Санжаровська Л. І. Правова інтерпретація інституту захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я. – Стаття.

Стаття присвячена з'ясуванню сутності інституту захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я. Зазначено, що у юридичній науці відсутній єдиний підхід до визначення сутності категорії «захист персональних даних». Існуючі визначення не розкривають сутність конструкції «захист персональних даних». Наголошено, що зміст дефініції «захист персональних даних» утворює така складова як «захист».

На підставі аналізу положень Закону України «Про захист персональних даних» зроблено висновок, що поняття «захист» доцільно трактувати у широ-

кому розумінні, оскільки захист персональних даних в трактуванні законодавця передбачає не тільки протидію порушенням, але й широкий комплекс організаційних та забезпечувальних заходів.

Встановлено, що юридична конструкція охорони здоров'я, що відображена в Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» є міжгалузевим інститутом права, який реалізує важливу соціальну функцію та посідає окреме місце у структурі права. У свою чергу захист персональних даних є комплексним правовим інститутом і являє сукупність правових норм різної галузевої належності, які регулюють суспільні відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних.

Констатовано, що інститут захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я доцільно розглядати як: право на невтручання в особисте життя, а саме право на конфіденційну інформацію про медичне обслуговування особи та відомості щодо її стану здоров'я; комплексний правовий інститут – сукупність правових норм різної галузевої належності, які регулюють суспільні відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних у сфері охорони здоров'я; напрям діяльності – комплекс заходів, спрямованих на забезпечення конфіденційності персональних даних у сфері охорони здоров'я. Враховуючи широке розуміння поняття «захист» захист персональних даних визначено як сукупність заходів, спрямованих на гарантування безпеки конфіденційної інформації про особу. Запропоновано для чіткого розуміння конструкції «захист персональних даних» передбачити таке визначення у ст. 2 Закону України «Про захист персональних даних». Якщо здійснювати акцент на медичну сферу, то захист персональних даних у сфері охорони здоров'я – це сукупність заходів, спрямованих на гарантування безпеки конфіденційної інформації про медичне обслуговування особи та відомостей щодо її стану здоров'я.

Ключові слова: захист, персональні дані, охорона здоров'я, медичні дані, медичне обслуговування.

Summary

Sanzharovska L. I. Legal interpretation of the institute of personal data protection in the field of health care. – Article.

The article is devoted to elucidating the essence of the institute for the protection of personal data in the field of health care. It is noted that there is no single approach to defining the essence of the «personal data protection» category in legal science. The existing definitions do not reveal the essence of the construction «personal data protection». It is emphasized that the content of the definition «personal data protection» forms such a component as «protection».

Based on the analysis of the provisions of the Law of Ukraine «On the Protection of Personal Data», it was concluded that the concept of «protection» should be interpreted in a broad sense, since the protection of personal data in the interpretation of the legislator involves not only countering violations, but also a wide range of organizational and security measures.

It has been established that the legal construction of health care reflected in the Law of Ukraine «Basics of the Legislation of Ukraine on Health Care» is an interdisciplinary legal institution that implements an important social function and occupies a separate place in the structure of law. In turn, the protection of personal data is a complex legal institution and represents a set of legal norms of various branches that

regulate social relations related to the protection and processing of personal data.

It has been established that the institution of personal data protection in the field of health care should be considered as: the right to non-interference in personal life, namely the right to confidential information about a person's medical care and information about his state of health; complex legal institution – a set of legal norms of various branches that regulate social relations related to the protection and processing of personal data in the field of health care; the field of activity is a set of measures aimed at ensuring the confidentiality of personal data in the field of health care. Taking into account the

broad understanding of the concept of «protection», the protection of personal data is defined as a set of measures aimed at guaranteeing the security of confidential information about a person. For a clear understanding of the «personal data protection» construction, it is proposed to include such a definition in Art. 2 of the Law of Ukraine «On Personal Data Protection». If we focus on the medical field, then the protection of personal data in the field of health care is a set of measures aimed at guaranteeing the safety of confidential information about a person's medical care and information about his state of health.

Key words: protection, personal data, health care, medical data, medical care.